

KMETIJSKI TRG V FOKUSU

2023

PERUTNINSKO
MESO

Publikacija Kmetijski trg v fokusu: Perutninsko meso je pripravljena v okviru naloge
Spremljanje razvoja kmetijstva v Sloveniji v letu 2024

Avtor

mag. Ben MOLJK

Tehnično oblikovanje

Vesna TELIČ

Fotografija na naslovnici

Simon KOLEŽNIK (Skupina Panvita)

Oblikovanje naslovnice

Jemott d.o.o.

Publikacija bo izšla v elektronski obliki in bo objavljena na spletni strani Kmetijskega inštituta
Slovenije:

https://www.kis.si/Porocila_o_stanju_v_kmetijstvu/

Ljubljana, junij 2024

Kazalo vsebine

1	POMEN PRIREJE PERUTNINSKEGA MESA	1
2	ORGANIZIRANOST REJE PERUTNINE ZA MESO	4
2.1	Struktura kmetijskih gospodarstev s pitovnimi piščanci	5
2.2	Število pitovnih piščancev	6
2.3	Objekti za rejo piščancev	7
3	PRIREJA IN ZAKOL PERUTNINE.....	9
3.1	Prireja perutnine	9
3.2	Zakol perutnine	9
4	BLAGOVNA MENJAVA S PERUTNINO IN PERUTNINSKIM MESOM.....	11
5	PORABA PERUTNINSKEGA MESA IN STOPNJA SAMOOSKRBE	14
6	CENE	15
7	VIRI IN LITERATURA	18

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Število kmetijskih gospodarstev s piščanci.....	5
Preglednica 2: Število piščancev (popisi kmetijstva)	6
Preglednica 3: Prireja perutnine (000 ton); 2000–2023.....	9
Preglednica 4: Zakol perutnine v klavnicah; 2000–2023	9
Preglednica 5: Cene perutnine za meso (EUR/t)	15

Kazalo slik

Slika 1: Prireja piščančjega mesa (leto 2023)	1
Slika 2: Struktura vrednosti živinorejske proizvodnje (%).....	2
Slika 3: Vrednost perutninske proizvodnje (brez jajc; 000 EUR)	2
Slika 4: Prostorska razdelitev rej s pitovnimi piščanci (leto 2023)	4
Slika 5: Število perutnine, piščancev in puranov (000); 2000–2023	6
Slika 6: Delež perutnine po kategorijah (%).....	7
Slika 7: Delež pridobljene mase perutninskega mesa v zakolu; 2000 in 2023 (%).....	10
Slika 8: Število perutnine (žive živali; v mio) v uvozu in izvozu; 2000–2023.....	11
Slika 9: Uvoz in izvoz perutnine (ekvivalent mesa); 2000–2023.....	12
Slika 10: Prireja in poraba perutninskega mesa (000 t; ekvivalent klavne mase); 2000– 2023.....	14
Slika 11: Gibanje cen pitovnih piščancev, krme za piščance in kurilnega olja; Slovenija, 2000–2023 (leto 2010=100)	15
Slika 12: Gibanje cen odkupnih in drobnoprodajnih cen piščancev (EUR/t); 2000–2023	16

Okrajšave in simboli

%	odstotek
ARSKTRP	Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja
EK	Evropska komisija
EU	Evropska unija
EIRŽ	Evidenca imetnikov rejnih živali
ERK	Ekonomski račun za kmetijstvo
EUR	evri
kg	kilogram
KIS	Kmetijski inštitut Slovenije
mio	milijon
MKGP	Ministrstvo Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
PRP	Program razvoja podeželja
Si-STAT	Podatkovna baza Statističnega urada Republike Slovenije
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
t	tona
TIS	tržno informacijski sistem
UVHVVR	Urad Republike Slovenije za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin

Spremna beseda k publikaciji Perutninsko meso

Publikacija *Kmetijski trg v fokusu: perutninsko meso* prikazuje razvoj, stanje in pomen prireje perutninskega mesa v Sloveniji. Trg s perutninskim mesom se sicer vsako leto spremlja in analizira v okviru Poročila o stanju kmetijstva, živilstva, gozdarstva in ribištva - Pregled po kmetijskih trgih (https://www.kis.si/Porocila_o_stanju_v_kmetijstvu/), medtem ko je poudarek v tokratni publikaciji na podrobnem pregledu trga s perutninskim mesom v obdobju 2000–2023. Posamezni podatki za leto 2023 so še začasni, zato lahko končni podatki nekoliko odstopajo od prikazanih v tej publikaciji.

Prireja perutninskega mesa se je po drugi svetovni vojni vzpostavila kot vertikalno organizirani sistem, kjer so bila perutninarska podjetja prodajno usmerjena na trg nekdanje skupne države. Reja piščancev je temeljila na prireji v lastnih hlevih, del pa tudi na reji pri zasebnikih (t. i. kooperantih). Po razpadu nekdanje države in izgubi pomembnega trga se je perutninski sektor soočal s težavami, ki so zahtevale prestrukturiranje sektorja. Tako so glavno jedro prireje postale kmetije in drugi samostojni rejci. Še ne povsem preoblikovan sektor perutninskega mesa se je po vstopu Slovenije v Evropsko unijo soočil tudi s cenovnimi pritiski. Kljub temu so se s pojavom novih trgov odprle tudi nove priložnosti, ki pa jih brez napredka v produktivnosti in cenovne učinkovitosti ne bi mogli izkoristiti.

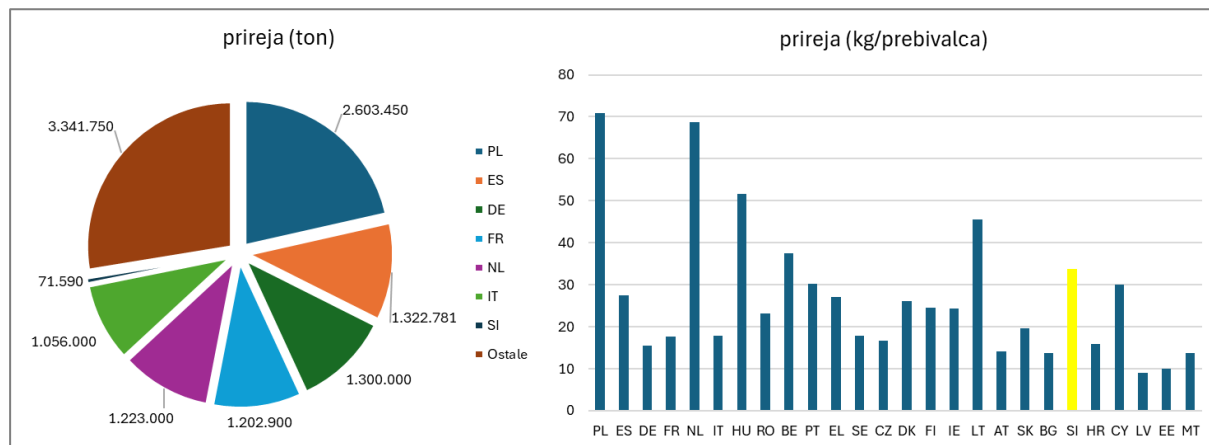
Glavnino prireje perutninskega mesa v Sloveniji predstavlja prireja mesa piščancev. Med letoma 2000 in 2007 je bila prireja mesa piščancev bolj ali manj konstantna. Po tem obdobju pa je zaradi čedalje večjih domačih potreb, tudi zaradi zmanjšanega obsega v prašičereji, sledila hitra rast. Slovenija na področju perutninskega mesa presega stopnjo samooskrbe, presežke prireje pa uspešno izvozi, največ v obliki svežega mesa. Vse bolj živahna je tudi blagovna menjava na strani uvoza perutninskega mesa, pri čemer je trgovinski presežek, kljub medletnim nihanji, konstanten. Na velik pomen sektorja pričajo tudi podatki o prireji na prebivalca, kjer Slovenija po prireji piščančjega mesa zaseda šesto mesto med državami EU.

Rasti sektorja, ki smo ji priča po uspešnem preoblikovanju, pa utegne biti v bližnji prihodnosti omejena. Spremembe v starostni strukturi rejcev, zahteve sodobnega perutninarstva in druge zahteve (zakonske in okoljske omejitve, pričakovanja potrošnikov itd.), vodijo v počasno upadanje števila rejcev, ki so pripravljeni nadaljevati z rejo piščancev. Tako je pridobivanje novih rejcev oziroma dodatnih rejnih kapacitet zaradi številnih predpisov in omejitev močno oteženo. Posledično se povečuje prireja mesa piščancev slovenskih perutninarskih podjetij izven meja naše države, medtem ko pri nas reje postajajo tehnološko zastarele in manj učinkovite.

1 POMEN PRIREJE PERUTNINSKEGA MESA

Slovenija s prirejo perutninskega mesa ne sodi med večje proizvajalke perutninskega mesa. V letu 2023 je prireja v Sloveniji predstavljala le 0,6 % skupne prireje perutninskega mesa v EU. Med največje proizvajalke sodijo Poljska, ki je v zadnjem desetletju izvedla velik napredek v prireji in se povzpela na prvo mesto, ter Španija, Nemčija, Francija, Nizozemska in Italija, ki letno proizvedejo več kot milijon ton piščančjega mesa. Skupaj so te države v letu 2023 proizvedle več kot 70 % skupne količine prirejenega piščančjega mesa v EU.

Slika 1: Prireja piščančjega mesa (leto 2023)

Vir: EK, preračuni KIS

Po količini prirejenega mesa piščancev na prebivalca Slovenija s 33,8 kg mesa zaseda šesto mesto med državami članicami EU. To potrjuje velik pomen sektorja v Sloveniji, ki je tudi močno vpet v mednarodno trgovino.

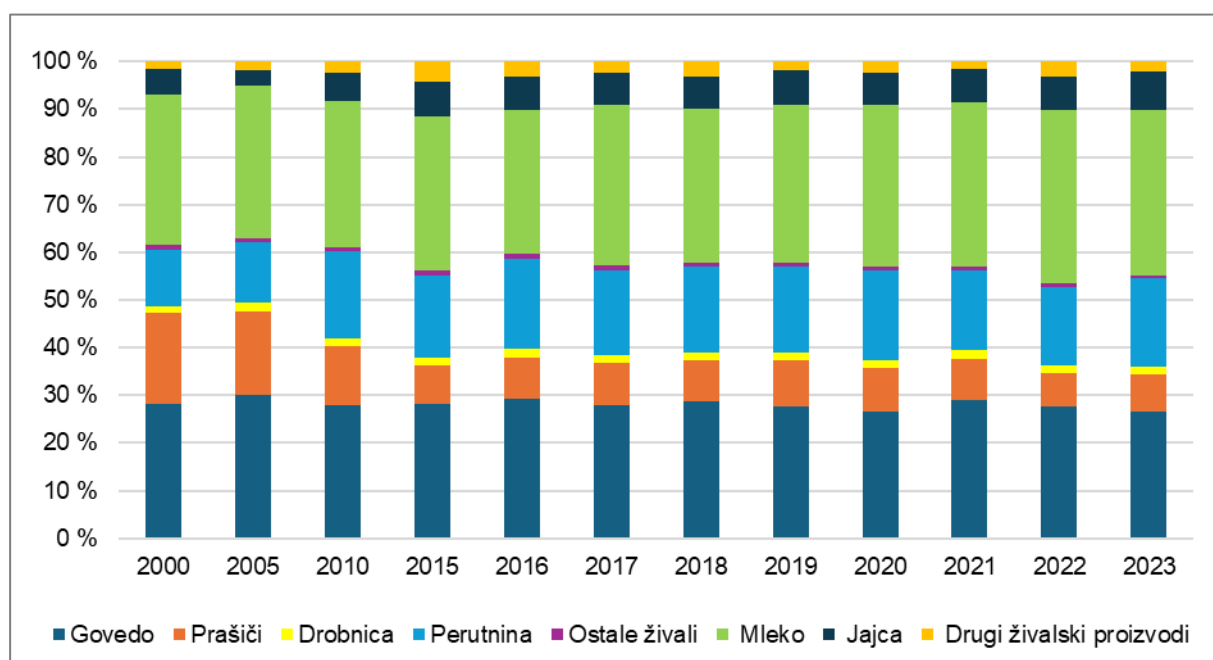
Državi, kot sta Poljska in Nizozemska, priredita dvakrat več mesa (okoli 70 kg) na prebivalca kot Slovenija. Madžarska priredi za 50 %, Litva za 35 % in Belgija za 10 % več mesa na prebivalca kot Slovenija. Iz preračunanih podatkov je tako jasno razvidno, katere države lahko nudijo presežke piščančjega mesa na evropskem ali celo na svetovnem trgu.

Perutninarški sektor se je po osamosvojitvi Slovenije soočal s precejšnjim upadom proizvodnje, saj je izgubil pomembne trge v republikah nekdanje Jugoslavije. Kljub temu je sektor v zadnjih dveh desetletjih okrevljal in pridobival na pomenu v slovenskem kmetijstvu, skupaj z vertikalno povezanimi člani prehranske verige pa tudi v gospodarstvu na sploh.

Leta 2000 je prireja perutninskega mesa prispevala k vrednosti kmetijske proizvodnje 6 %, nato se je prispevek, kljub občasnim nihanjem, povečeval in leta 2010 znašal 8 %, v letu 2023 pa približno 9 %, kar je tudi največ v obravnavanem obdobju.

Tudi znotraj živinorejskih panog je sektor prireje perutninskega pridobival na pomenu. Leta 2000 je prispeval okoli 12 % k vrednosti živinoreje, od takrat pa je delež vztrajno naraščal in v posameznih letih dosegal tudi 19 %. Tako v zadnjih letih v okviru živinoreje prireja perutninskega mesa sledi naraščanju vrednosti prireje mleka in govejega mesa.

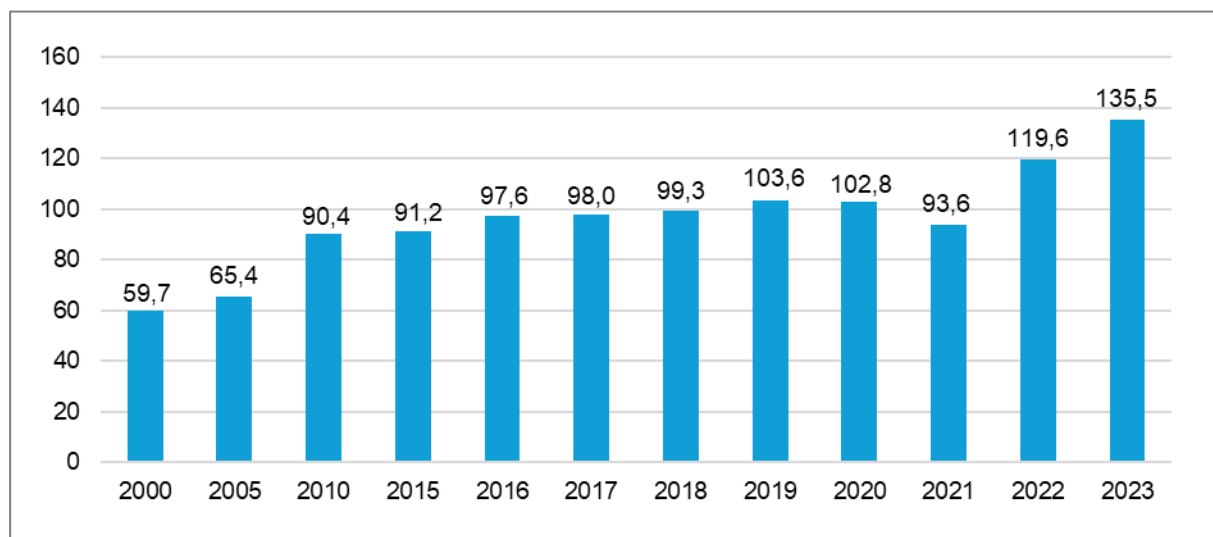
Slika 2: Struktura vrednosti živinorejske proizvodnje (%)

Vir: SURS - ERK, preračuni KIS

Do leta 2008 je bila vrednost perutninske proizvodnje med živinorejskimi panogami za govedorejo, prirejo mleka in prašičerejo, z letom 2008 pa jo uvrščamo kot tretjo najpomembnejšo živinorejsko panogo. Trend rasti vrednosti prireje perutninskega mesa se je nadaljeval, tako da je vrednost v letu 2019 presegla 100 mio EUR (104 mio EUR), v letu 2023 pa je znašala že približno 135 mio EUR.

Slika 3: Vrednost perutninske proizvodnje (brez jajc; 000 EUR)

Vir: SURS-ERK, preračuni KIS

Pred dobrima dvema desetletjema je vrednost prireje perutninskega mesa predstavljala okoli 60 % vrednosti prireje prašičjega mesa in okoli 45 % vrednosti prireje govejega mesa.

Tekom let se je razmerje med vrednostjo perutninskega in prašičjega mesa izenačevalo in se leta 2008 preobrnilo v prid perutninskega mesa. Od takrat dalje se je razlika v vrednostih le še intenzivno povečevala. Tako je z letom 2015 vrednost prireje perutninskega mesa prvič

preseгла dvakratnik vrednosti prireje prašičjega mesa. Ob težavah v prašičereji je ta trend tudi posledica povečanja produktivnosti v sektorju perutninskega mesa, kar se kaže v precejšnjem povečanju prireje ob hkratnem, sicer počasnem, zmanjšanju števila rej.

V primerjavi z vrednostjo prireje govejega mesa je vrednost prireje perutninskega mesa po letu 2008 v konstantnem razmerju in se giblje na ravni 65 % vrednosti prireje govejega mesa. Tako že sama primerjava vrednosti prireje medsebojnih konkurentov na področju mesa nakazuje na spremembe v potrošnji posamezne vrste mesa, kar prehranske bilance za te proizvode tudi dokazujejo.

Podobno razmerje do vrednosti prireje govejega mesa kaže tudi primerjava vrednosti prireje perutninskega mesa z vrednostjo prireje mleka. Do leta 2008 je vrednost prireje perutninskega mesa znašala okoli 40 % vrednosti prireje mleka, z letom 2009 pa se giblje med 50 in 60 % vrednosti prireje mleka.

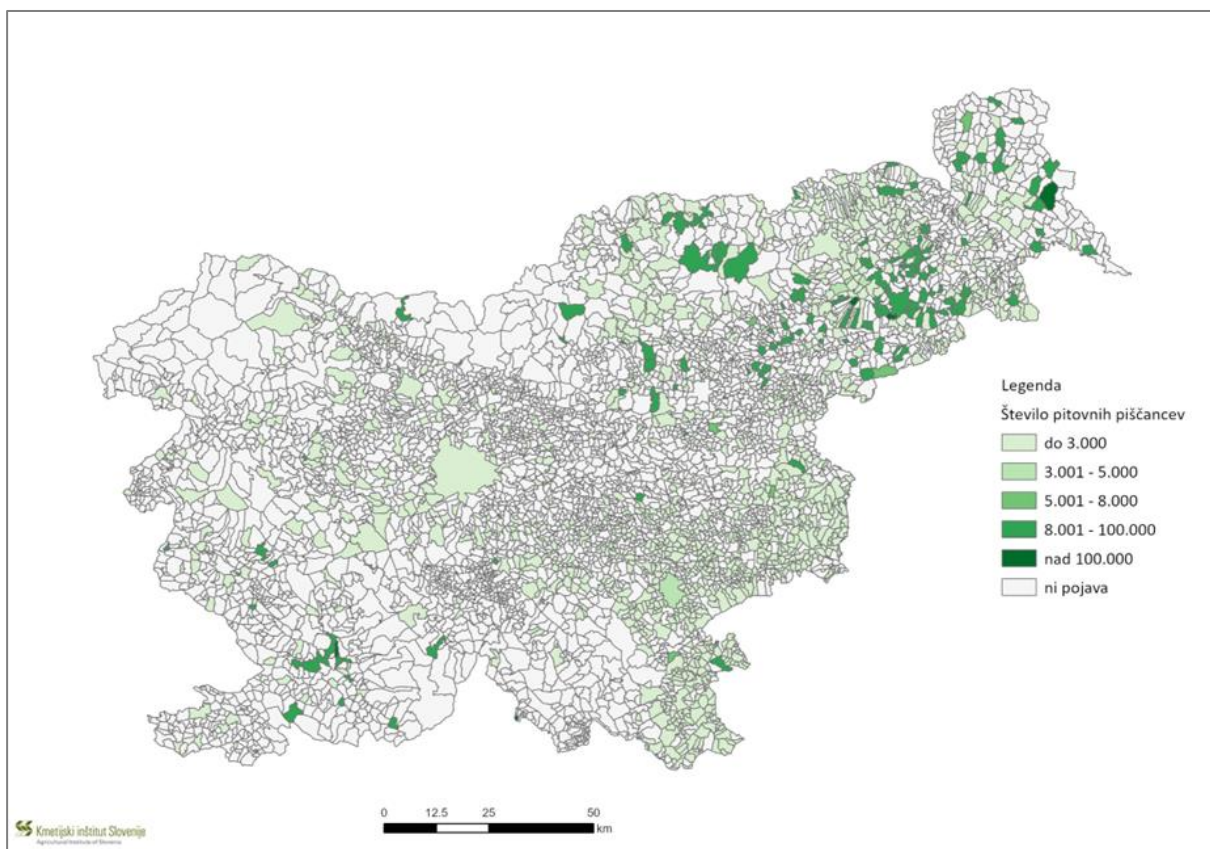
2 ORGANIZIRANOST REJE PERUTNINE ZA MESO

Prireja perutninskega mesa v Sloveniji je v primerjavi z drugimi živalorejskimi panogami organizirana na drugačen način. Glavnina prireje mesa se priredi v okviru ti. kooperacijske reje, pri čemer gre za vertikalno organiziran sistem. Ta sistem zajema rejo perutnine, in sicer rejo matičnih jat za prirejo valilnih jajc ter rejo pitovnih kategorij. Slednja se izvaja pri zunanjih izvajalcih - kooperantih, v manjšem obsegu pa tudi v rejah, ki so povezani del perutninskih podjetij, torej naročnikov kooperacijske reje.

Poleg reje so del sistema tudi valilnice, veterinarske ambulante, mešalnice krme, klavnice in predelave mesa ter druge storitve (administrativne, nabavno-prodajne, skupine za izhlevljanje jat, prevozniki krme, živali ter izdelkov, itd.).

V Sloveniji je reja pitovnih piščancev v organizaciji pečice podjetij (pred leti je bilo md njimi tudi podjetje s sedežem v Avstriji). Nasprotno pa je v primeru reje puranov, kjer se je v zadnjih dveh desetletjih število podjetij močno skrčilo, tako da na tem področju v zadnjih letih deluje le še eno podjetje. Tako se, zaradi zaupne narave nekaterih podatkov in manjšega pomena reje puranov v primerjavi s pitovnimi piščanci, v nadaljevanju publikacije osredotočamo le na rejo pitovnih piščancev, podatke o reji puranov pa navajamo le mestoma.

Slika 4: Prostorska razdelitev rej s pitovnimi piščanci (leto 2023)

Vir: UVHVVIR-EIRŽ, preračuni KIS

Manjši del prireje perutninskega mesa se priredi v manjših rejah z občasnimi turnusi v letu, prikaz prostorske razdelitve teh rej v letu 2023 pa kaže na precejšno prostorsko razpršenost.

Glavnina tržno usmerjene slovenske prireje mesa piščancev se v pretežni meri nahaja na območjih blizu sedežev perutninskih podjetij in obratov za klanje in predelavo piščančjega mesa. Največ rej, ki v turnusu redijo več kot 5.000 piščancev, se nahaja v Podravju, v

Prekmurju, na Koroškem ter na področju spodnjega Krasa, Vipavske doline in območja okoli Pivke z obronki Brkinov.

2.1 Struktura kmetijskih gospodarstev s pitovnimi piščanci

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije se je število rej s pitovnimi piščanci od leta 2000, kljub medletnim nihanjem, zmanjševalo. Zelo nenavadno pri tem je, da je bilo v letu 2020 zabeleženih manj kot 400 rej, ki so redila do 50 piščancev, medtem ko je bilo štiri leta pred tem dobrih 4.700 kmetijskih gospodarstev. Razkorak v podatkih med opazovanimi leti pripisujemo spremembi metodologije popisa kmetijskih gospodarstev.

Preglednica 1: Število kmetijskih gospodarstev s piščanci

	2000	2003	2005	2007	2010	2013	2016	2020
Število piščancev v reji/turnusu								
1-49	5.622	4.324	3.949	2.621	2.459	4.009	4.764	392
50-99	303	242	172	102	156	400	343	97
100-499	133	100	82	71	91	73	N	77
500-999	10	18	12	8	13	7	z	7
1.000-2.999	14	8	10	12	13	z	7	10
3.000-4.999	25	15	7	8	9	z	z	9
5.000-9.999	79	49	33	45	35	27	25	17
>= 10.000	177	138	91	137	135	127	151	149
SKUPAJ	6.363	4.894	4.355	3.003	2.911	4.652	5.514	758

z - zaupni podatek.

N – ni podatka.

Vir: SURS

Po podatkih UVHVVR (EIRŽ) je bilo v letu 2023 rejcev z do 100 piščancev 2.534, od tega 2.118 rejcev z manj kot 50 piščanci. Le 236 rej je v letu 2023 poročalo, da ima v reji med 100 in 3.000 piščancev. 241 rej pa ima v reji več kot 3.000 piščancev, pri čemer prevladujejo tisti z obsegom nad 10.000 piščancev (196 rej). Slednji predstavljajo manj kot 7 % vseh rej.

V času med popisnima letoma 2000 in 2020 se je najhitreje zmanjševalo število kmetijskih gospodarstev, ki so redila do tisoč piščancev v turnusu. Najbolj stabilno je bilo število z večjim obsegom reje. So pa na podlagi podatkov že opazne strukturne spremembe tudi pri višjih obsegih reje. Tako je tudi v velikostnem razredu 5–10 tisoč piščancev prišlo do zmanjšanja števila, kar bi lahko povezali predvsem z opustitvijo reje zaradi upokojitev in neprimernosti objektov za današnje potrebe in zahteve za rejo.

2.2 Število pitovnih piščancev

Skladno s številom gospodarstev, ki redijo do 100 piščancev, tudi pri številu piščancev prihaja do neprimerljivosti s preteklimi popisi.

Ne glede na veliko število rej v manjših velikostnih razredih, pa podatki o številu živali po velikostnih razredih jasno prikazujejo, katere skupine gospodarstev so glavno jedro prireje pitovnih piščancev v Sloveniji.

Preglednica 2: Število piščancev (popisi kmetijstva)

	2000	2003	2005	2007	2010	2013	2016	2020
Število piščancev v reji/turnusu								
1-49	87.727	70.312	59.388	40.025	37.733	69.065	80.891	8.478
50-99	17.420	13.992	9.715	5.499	9.033	22.694	19.205	5.585
100-499	22.573	18.474	13.158	12.133	15.882	12.116	32.536	13.600
500-999	6.020	12.712	9.557	5.314	8.150	3.738	z	4.050
1.000-2.999	20.840	15.242	18.715	20.551	17.950	z	11.097	17.950
3.000-4.999	96.700	58.900	26.924	28.595	34.500	z	z	31.600
5.000-9.999	556.600	349.830	248.178	301.956	246.800	201.469	187.893	124.800
>= 10.000	3.445.931	2.064.842	1.329.144	3.016.615	2.427.159	2.521.984	3.596.081	3.959.246
SKUPAJ	4.253.811	2.604.304	1.714.779	3.430.688	2.797.207	2.855.129	3.941.612	4.165.309

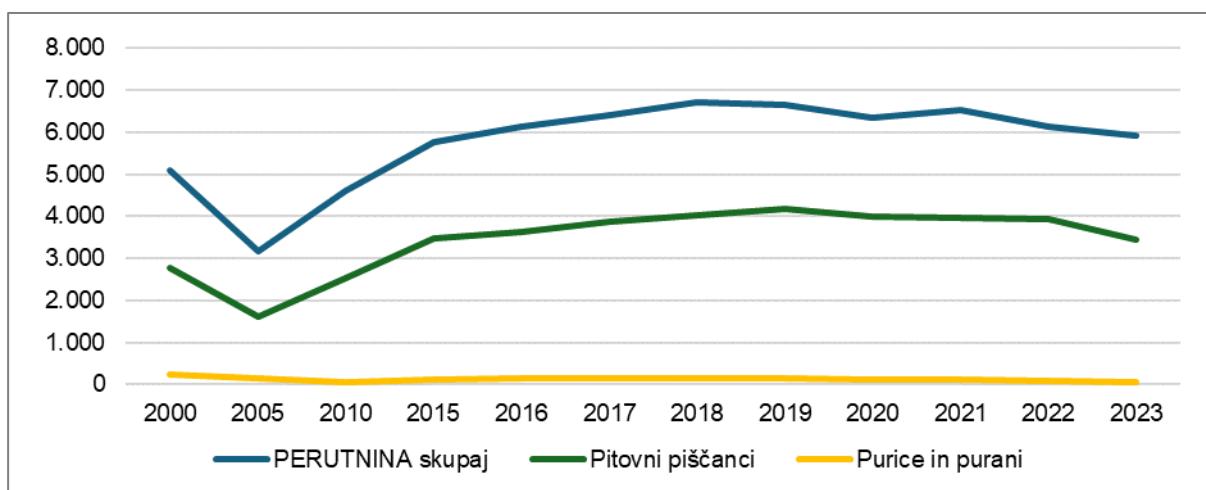
z - zaupni podatek.

Vir: SURS

Največ pitovnih piščancev spita precej manj kot 200 rejcev z več kot 10.000 živali v turnusu. V letu 2000 se je na 177 rejah pitalo okoli 80 % piščancev. Do popisnega leta 2007 je bil ta delež bolj ali manj stabilen, s tem letom pa se je začel opazno povečevati. Tako je v letu 2016 presegel 90 % in v letu 2020 dosegel že 95 %.

Kot že uvodoma napisano, je zaradi neobveznega in pomanjkljivega evidentiranja manjših jat, realni delež verjetno nekoliko manjši, vseeno pa precej preko 90 %.

Slika 5: Število perutnine, piščancev in puranov (000); 2000–2023

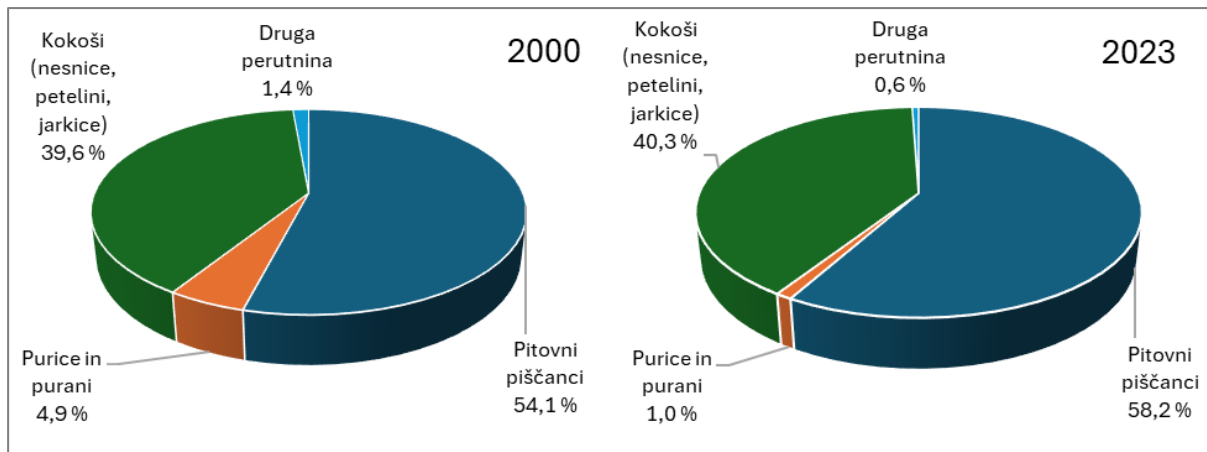

Vir: SURS, preračuni KIS

Tudi po rednem statističnem raziskovanju ob koncu leta (1. december) se kljub nezanesljivosti podatkov v posameznih letih in kljub medletnim nihanjem kaže stabilnost in pa krepitev sektorja ter trend rasti števila pitovnih živali.

Delež pitovnih piščancev zajema v strukturi perutnine največji delež, preko polovice. V dobrih dveh desetletjih je število piščancev naraščalo. Po letu 2000, ko je bilo v pitanju 2,8 mio piščancev, se je število povečalo celo na več kot 4 mio piščancev (leta 2018–2020), v letu 2023 pa je bilo v pitanju 3,4 mio piščancev, kar je v primerjavi z letom 2000 več za 25 %. Medtem je skupno število kokoši nesnic za konzumna jajca in nasad v matičnih jatah (skupaj z jarkicami in petelini) kljub občasnim nihanjem stabilno (2 mio kljunov).

Slika 6: Delež perutnine po kategorijah (%)

Vir: SURS

Deleža piščancev in kokoši nesnic v strukturi perutnine stase v obdobju 2000–2023 povečala, pri obeh zaradi zmanjšanja števila drugih kategorij perutnine (predvsem puranov), in pri piščancih tudi zaradi večje prireje.

2.3 Objekti za rejo piščancev

Ob manjših rejah pitovnih piščancev v opuščenih hlevih za druge vrste živali ali drugih objektih oziroma prostorih, ki niso namenjeni reji živali, je glavnina piščancev vzrejena v objektih, ki so bili zgrajeni mnogo let pred osamosvojitvijo Slovenije.

Po podatkih Evidence imetnikov rejnih živali na Upravi za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin je bilo leta 2023 prijavljenih 196 rej, ki so imele v turnusu več kot 10.000 živali. Prevladujejo reje do 50.000 pitovnih piščancev v turnusu, kar pomeni 176 rej oziroma 90 % vseh rejcev. Te reje temeljijo predvsem na lastni delovni sili.

Med preostalimi rejami večjega obsega pa so rejne kapacitete, ki so v lasti perutninarskih podjetij, pri čemer nekatere oddajajo kapacitete v najem več zasebnikom, v evidencah pa so zabeležene kot enovita reja na isti lokaciji. Nekaj največjih rej izhaja še iz časov pred osamosvojitvijo, medtem ko jih je nekaj nastalo kasneje, in sicer z ukinitvijo prašičereje pri enem izmed kmetijsko-živilskih podjetij, kjer so preuredili prašičje hleve v hleve za rejo perutnine. Največja reja v Sloveniji je s 646 tisoč piščanci v okolici Vidma pri Ptuj.

Pomemben doprinos k razvoju katerekoli panoge nedvomno pripomorejo tudi pomoči v obliki sofinanciranja naložb. Po podatkih MKGP je bilo v obdobju 2007–2023 v okviru dveh programskih obdobj PRP podprtih 30 naložb v prirejo perutninskega mesa, od tega 28 investicij v novogradnjo ali rekonstrukcijo hlevov za pitanje piščancev in 2 investiciji v objekte za rejo puranov. Skupna višina izplačanih sredstev je znašala zgolj 3,5 mio EUR, kar je glede na potrebe po rejnih kapacitetah in posodobitvah objektov občutno premalo. Povprečen znesek na investicijo namreč znaša le 117 tisoč EUR, kar kaže na prevladovanje vlaganj v zamenjavo opreme oziroma obnavljanje že obstoječih objektov, medtem ko je bilo novih

investicij malo. Razlog za slabo izkazan interes po sofinanciranju investicij verjetno ni v nezainteresiranosti ali kapitalske šibkosti posameznikov ali podjetij po gradnji novih kapacitet ali širitvi in obnovi obstoječih, temveč v številnih administrativnih ovirah in odklonilnemu odnosu lokalnih skupnosti do tovrstne panoge.

Podatki jasno kažejo na razvojni trend in razvojne potrebe pri pitanju piščancev. Čedalje večje potrebe po piščančjem mesu narekujejo samostojno in profesionalno predanost dejavnosti pitanja piščancev. Pri tem se sektor sooča s spremembami v starostni strukturi rejcev in pomanjkanju rejcev, zahtevami sodobnega perutninarstva ter drugimi zahtevami (zakonske in okoljske omejitve, pričakovanja potrošnikov itd.). Pridobivanje novih rejcev oziroma novih rejnih kapacitet z dobrimi pogoji za živali in skrbnike živali je tako močno oteženo zaradi številnih predpisov in omejitev. Poleg tega, pritiski za prehod na alternativne sisteme reje v perutninarstvu še dodatno povečujejo potrebe po prostoru, kar pogosto vodi v neracionalno rabo prostora. Alternativni sistemi pomenijo tudi slabšo izrabo resursov in slabšo produktivnost, vse skupaj pa vodi k dražji prireji, ki pa je potrošnik v pretežni meri ni pripravljen plačati.

3 PRIREJA IN ZAKOL PERUTNINE

3.1 Prireja perutnine

Rast in krepitev perutninskega sektorja kažejo tudi podatki prirasta perutnine v živi masi. Ta je od leta 2000 dalje, ko je znašal 75 tisoč ton bolj ali manj konstantno naraščal. Po letu 2006, ko je bil prirast z 69 tisoč tonami najmanjša v celotnem obdobju 2000–2023, je prirast perutnine desetletje konstantno presegal 80 tisoč ton, v letu 2017 pa prvič presegel 90 tisoč ton (97 tisoč). Rast prirasta se je nadaljevala in že v letu 2020 presegla 100 tisoč ton (102 tisoč), pri čemer je ostala nad to mejo tudi v letih 2021–2023.

Preglednica 3: Prireja perutnine (000 ton); 2000–2023

	2000	2005	2010	2015	2020	2021	2022	2023*
Prirast v živi masi	75,2	76,4	86,4	82,5	102,2	101,1	103,0	105,1
Domača prireja mesa (klavna masa)	54,1	55,0	63,6	61,3	73,3	72,8	74,2	76,6
Vse pridobljeno meso	54,1	55,0	62,2	59,4	73,6	72,8	74,2	75,7
Zakol v klavnicah	52,1	53,4	61,4	58,8	72,9	72,2	73,7	75,3
- delež od vsega pridobljenega mesa (%)	96,3	97,1	98,8	98,9	99,1	99,2	99,3	99,4
Zakol izven klavnic	2,0	1,6	0,8	0,6	0,7	0,6	0,5	0,4

* Začasni podatek.

Vir: SURS

Tudi domača prireja mesa je v omenjenem obdobju podobno intenzivno naraščala. Iz 54 tisoč ton, kolikor je znašala v letu 2000, je naraščala in v letu 2017 presegla 70 tisoč ton. Nad to mejo je ostala tudi vsa leta po tem. Največ pridobljenega mesa se pridobi v klavnicah, kar je glede na organiziranost perutninarskega sektorja razumljivo in pričakovano. Okoli leta 2000 je bilo 2 % mesa pridobljenega izven klavnic, nato pa se je delež zmanjšal in po letu 2013 znašal le okoli pol odstotka.

3.2 Zakol perutnine

Zakol pitovnih piščancev se je v dobrih dveh desetletjih povečal za 66 %, iz 25 tisoč ton v letu 2000 na 41,5 tisoč ton v letu 2023. Pri tem se je masa pridobljenega mesa (masa trupov) v enakem obdobju povečala za 60 %.

Preglednica 4: Zakol perutnine v klavnicah; 2000–2023

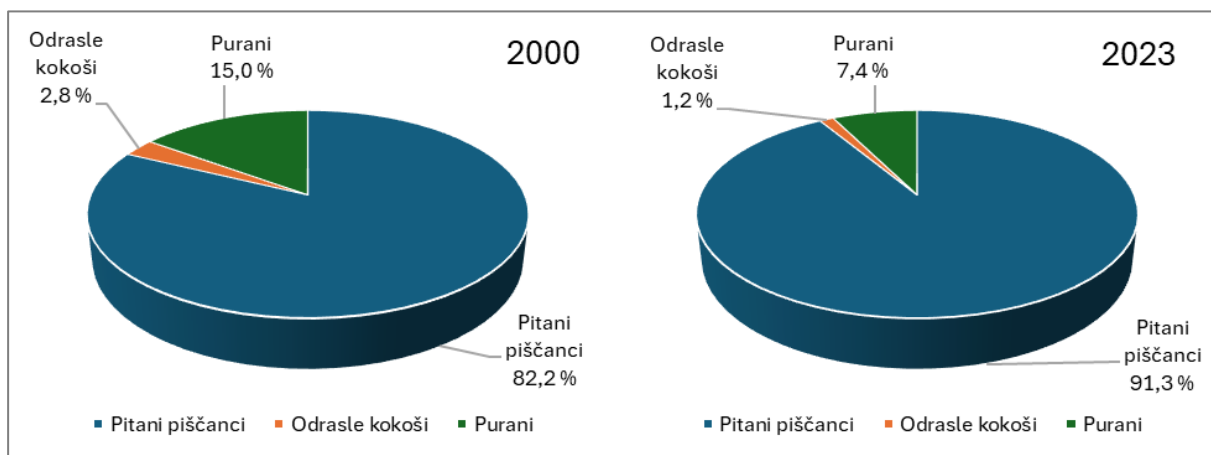
	2000	2005	2010	2015	2020	2021	2022	2023
ŠTEVILO (tisoč)								
PERUTNINA, skupaj	26.353	27.777	32.678	33.322	40.137	39.610	41.386	42.269
Pitani piščanci	25.016	26.645	31.887	32.662	39.348	38.801	40.551	41.446
Odrasle kokoši	685	366	320	243	280	314	365	312
Purani	651	745	472	417	509	495	470	511
MASA TRUPOV (t)								
PERUTNINA, skupaj	52.090	53.417	61.431	58.761	72.943	72.205	73.661	75.254
Pitani piščanci	42.838	42.978	53.478	53.618	66.359	65.760	67.504	68.741
Odrasle kokoši	1.460	1.133	1.147	637	685	842	933	920
Purani	7.791	9.215	6.806	4.506	5.899	5.602	5.224	5.594

Vir: SURS

Na drugi strani pa se je količina pridobljenega mesa odraslih puranov in kokoši zmanjševala. Pri puranih je po letu 2000 sprva sledil porast iz 7,7 tisoč ton na 11 tisoč ton pridobljenega mesa v letu 2003, nato pa je sledilo zmanjševanje do leta 2018. Zmanjšanje je posledica tudi umika tujega naročnika kooperacijske reje iz slovenskega trga in prenehanja z rejo puranov enega izmed slovenskih podjetij. Po letu 2018 se je količina pridobljenega mesa puranov

ustalila okoli 5,5 tisoč ton, kar je približno tretjina količine v letu 2000 in polovico manj kot v letu 2003.

Slika 7: Delež pridobljene mase perutninskega mesa v zakolu; 2000 in 2023 (%)

Vir: SURS

Pridobljena masa odraslih kokoši v primerjavi s puranjim mesom po letu 2000 ni naraščala, temveč je ob občasnih nihanjih upadala. V letu 2023 je bilo pridobljenih 920 ton mesa odraslih kokoši v slovenskih klavnicah, kar pomeni 63 % količine, pridobljene v letu 2000 (1,46 tisoč ton).

Zaradi pretežnega dela pitovnih piščancev v zakolu se povprečna masa trupov po letu 2005 giblje okoli 1,8 kg.

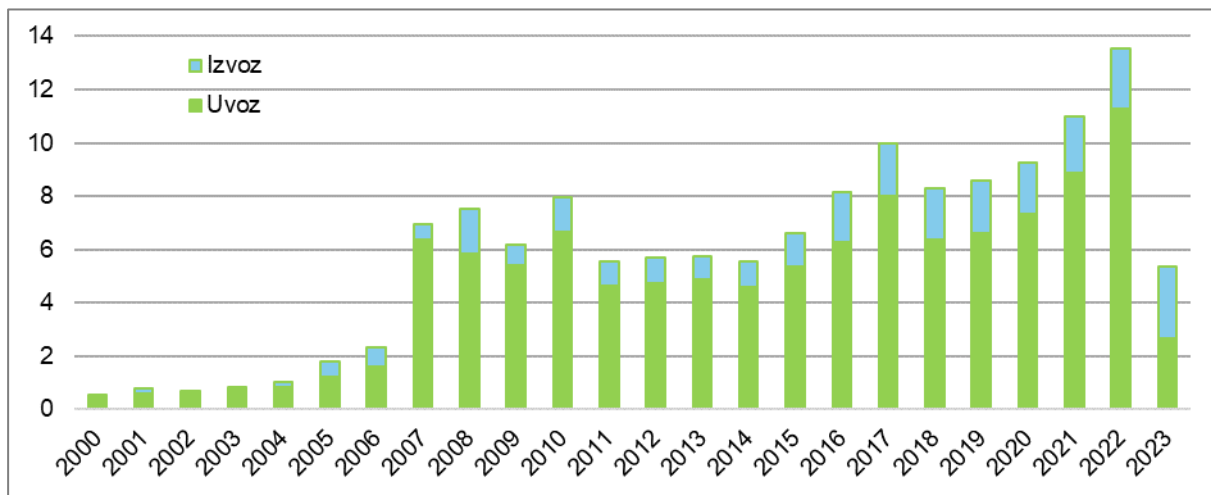
4 BLAGOVNA MENJAVA S PERUTNINO IN PERUTNINSKIM MESOM

Po osamosvojitvi je zunanja trgovina s perutnino in perutninskim mesom temeljila na uvozu in izvozu mesa ter izdelkov iz perutninskega mesa, vendar zunanja trgovina z živimi živalmi perutnine do obdobja 2006–2007 ni bila živahna. Po tem obdobju se je opazno povečevala tudi intenzivnost zunanje trgovine z živimi živalmi perutnine. Kljub temu je masa perutnine v izvozu in uvozu majhna, kar se kaže v majhnem deležu v strukturi skupnega izvoza in uvoza perutnine (kljub občasnim povečanju v povprečju manj kot 5 %).

Uvoz žive perutnine je tako v dobrih dveh desetletjih hitro naraščal in v letu 2014 prvič presegel milijon živali. V obdobju 2000–2005 je v skupnem uvozu žive perutnine prevladoval uvoz dan starih piščancev za naselitev v matičnih jatah za prirejo pitovnih piščancev. Z leti 2004 in 2009 so po podatkih zunanje trgovine opazne spremembe pri reji puranov. V razmaku nekaj let sta dve podjetji prenehali z lastno vzrejo dan starih puranov, eno podjetje pa je celo ukinilo prirejo in hleve preusmerili v vzrejo piščancev. V tem obdobju je delež dan starih puranov v skupnem uvozu žive perutnine znašal med 15 in 40 odstotkov.

Od leta 2007 naprej je opazen skokovit porast uvoza dan starih piščancev za pitanje, medtem ko se je uvoz dan starih puranov in dan starih piščancev za nasad zmanjšal. Delež teh se je v skupnem uvozu žive perutnine povečal iz slabih 4 % na 79 %, kar pomeni iz 58 tisoč živali v letu 2006 na 5 mio živali. Prevladujoč delež uvoza dan starih piščancev za prirejo mesa je bil naslednja leta vseskozi velik. Podatki tako kažejo, da en del slovenskih perutninarjev predvsem uvažja iz okoliških držav živali za nadaljnjo rejo v lastnih proizvodnih kapacitetah, medtem ko drugi, manjši, del slovenskih perutninarjev izvažja dan stare piščance v rejo izven Slovenije, nato pa jih ponovno uvozi odrasle piščance.

Slika 8: Število perutnine (žive živali; v mio) v uvozu in izvozu; 2000–2023

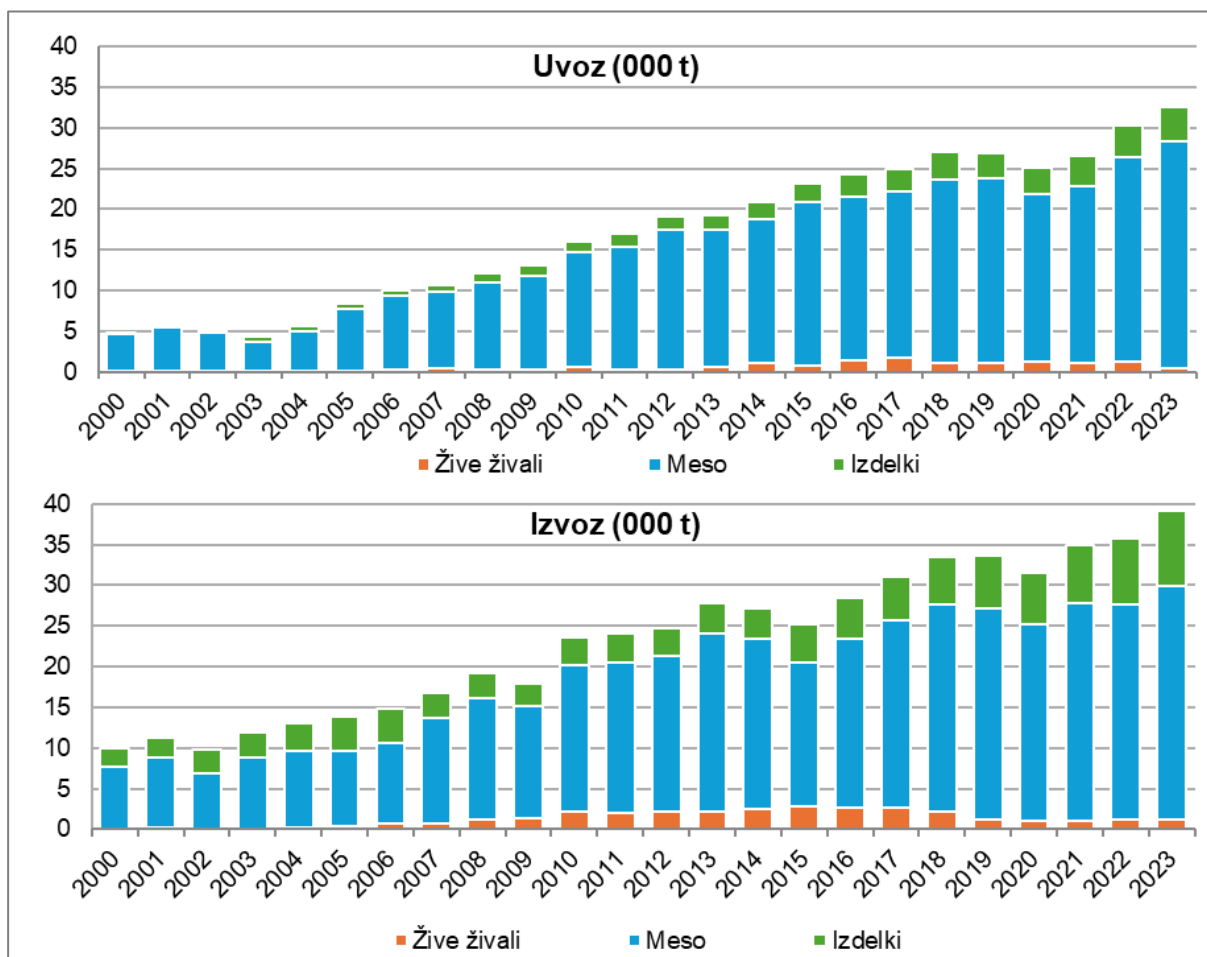
Vir: SURS

V letu 2023 se je uvoz perutnine močno skrčil, na vsega 2,7 mio živali, kar je manj kot četrtnina uvoza živali v letu 2022. Zmanjšanje uvoza živali za 8,6 mio sovпада s podatki TIS (ARSKTRP), ki kažejo, da je bilo v letu 2023 izvaljenih 8,3 mio piščancev za prirejo mesa več kot v letu 2022. Ker je prišlo tudi do občutnega zmanjšanega uvoza, je edino logično sklepanje večje število kokoši nesnic valilnih jajc ter povečanje števila vloženih jajc v predvalilnike.

Tudi izvoz žive perutnine je bil v začetku stoletja praktično zanemarljiv (letu 2000: 20,3 tisoč kljunov), z leti pa se je povečeval. V letu 2010 je znašal že 1,3 mio kljunov, v letu 2023 pa 2,7 mio kljunov. V obdobju let 2000–2007 je v izvozu živih živali prevladoval izvoz odrasle perutnine (pitovni piščanci in izločene odrasle živali). Kasneje se je delež izvoza odraslih živali

hitro zmanjšal in se do leta 2023 večinoma gibal med 30 in 40 %. V letih 2009–2015 je bilo več tudi izvoza odraslih puranov. Po letu 2007 se je precej krepil izvoz dan starih piščancev, med katerimi so prevladovali piščanci za pitanje. Krepitev dan starih piščancev za pitanje sovpada s povečevanjem rejnih kapacitet perutninarskih podjetij izven meja Slovenije, predvsem na Hrvaškem. Po uradnih podatkih je prišlo v letu 2023 do opaznega zmanjšanja uvoza dan starih piščancev, kar pa se utegne v letu 2024 in 2025 ponovno povečati zaradi reorganizacije proizvodnje (ukinitve matičnih jat) največje reje perutnine v Sloveniji.

Slika 9: Uvoz in izvoz perutnine (ekvivalent mesa); 2000–2023

Vir: SURS

Trgovina s perutninskim mesom prevladuje v skupni trgovini s perutnino tako pri uvozu, kot tudi pri izvozu. V strukturi izvoza obdobja 2000–2023 delež mesa predstavlja v povprečju 75 % skupnega izvoza. V strukturi uvoza pa se je v enakem obdobju delež mesa najpogostejše gibal med 80 in 90 %. Slovenija največ perutninskega mesa izvozi v Avstrijo ter na trge nekdanje skupne države, med katerimi prednjačita Makedonija in Hrvaška. Za slovenske izvoznike perutninskega mesa so pomembni tudi posamezni trgi držav v regiji, med katerimi izstopata Italija in Švica.

Slovenija je prvih nekaj let obdobja 2000–2023 največ perutninskega mesa uvozila iz Madžarske in Italije, nato so se z vstopov v EU začeli na našem trgu pojavljati tudi ponudniki perutninskega mesa iz drugih članic. Posledično se je začel povečevati uvoz perutninskega mesa iz Poljske in Avstrije, po vstopu Hrvaške v EU pa tudi iz te države.

V strukturi zavzema izvoz izdelkov iz perutninskega mesa okoli petino skupnega izvoza. Okoli petine, občasno pa tudi slabo tretjino, je znašal v letih 2000–2007, nato pa se je daljše obdobje

gibal med 15 in 20 %. Od leta 2020 se je izvoz izdelkov iz perutninskega mesa ponovno okrepil, delež v skupnem izvozu pa se je ponovno povečal na raven več kot 20 %.

Nabor držav, v katere Slovenija izvozi perutninske izdelke, je skozi celotno obdobje 2000–2023 ostal pester. Na začetku obdobja je bil največji izvoz v Bosno in Hercegovino, v Makedonijo, Veliko Britanijo in Srbija in Črna Gora (še kot skupna država). Kasneje se je izvoz v Bosno in Makedonijo zmanjšal, medtem ko je izvoz v Veliko Britanijo ostal konstantno velik. Na drugi strani se je začel krepiti izvoz izdelkov v Avstrijo, v Italijo, na Kosovo in na Hrvaško. Pomembne zunanje trgovinske partnerice pri izvozu perutninskega mesa so tudi Švedska in Srbija.

Uvoz izdelkov iz perutninskega mesa je bil po letu 2000 največji iz Hrvaške, Madžarske in Francije. Od leta 2005 dalje je skokovito porasel uvoz izdelkov iz Avstrije, z letom 2007 pa je opazen tudi porast perutninskih izdelkov iz Nemčije. Potem, ko se je uvoz perutninskih izdelkov iz Hrvaške v obdobju let 2005–2015 izrazilo zmanjšal, se je z letom 2015 ponovno povzdignil in v zadnjih letih znaša slabo tretjino.

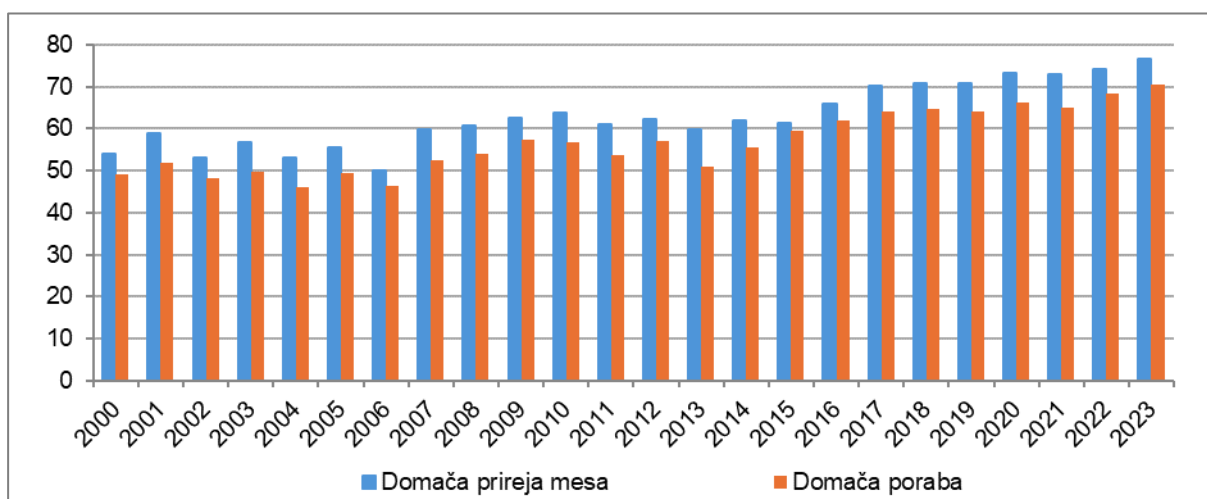
Preskoki v povečanju uvoza iz Avstrije, Nemčije in Hrvaške sovpadajo z letnicami vstopa in hitre širitve na trgu avstrijske trgovske družbe Hofer in nemške Lidl na slovensko tržišče in pa s spremembo lastništva Mercatorja. Delno se je odrazil na strani uvoza iz Italije vstop trgovske verige Eurospin, vendar ta učinek zaradi slabše razvejanosti prodajne mreže ni tako velik kot v prej omenjenih primerih.

5 PORABA PERUTNINSKEGA MESA IN STOPNJA SAMOOSKRBE

V obdobju 2000–2023 je imela Slovenija ves čas večjo domačo prirejo mesa od domače porabe. Uspešen in intenziven izvoz perutninskega mesa je logična posledica, ki se odraža v pozitivnem saldu zunanje trgovine perutnine (v ekvivalentu klavne mase). Z izjemo leta 2015, ko je bil izvoz perutnine večji od uvoza za 2 tisoč ton, se je razlika izvoza in uvoza gibala med približno 5 in slabih 8 tisoč ton.

Medtem ko se je domača prireja perutninskega mesa iz 54 tisoč ton v letu 2000, povečala na slabih 77 tisoč ton v letu 2023, se je tudi domača poraba povečevala podobno intenzivno kot prireja. Po letu 2000, ko je znašala domača poraba 49 tisoč ton, je sledila strma rast, tako da je domača poraba v letu 2023 prvič presegla mejo 70 tisoč ton.

Slika 10: Prireja in poraba perutninskega mesa (000 t; ekvivalent klavne mase); 2000–2023

Vir: SURS, KIS

Prevladovanje domače prireje perutninskega mesa nad domačo porabo pomeni, da je Slovenija več kot samooskrbna s perutninskim mesom. Povprečna raven samooskrbe v obdobju 2000–2023 znaša 110 %. Na podobni ravni je tudi povprečna stopnja samooskrbe v na evropski ravni, kar EU uvršča med pomembne svetovne izvoznice perutninskega mesa.

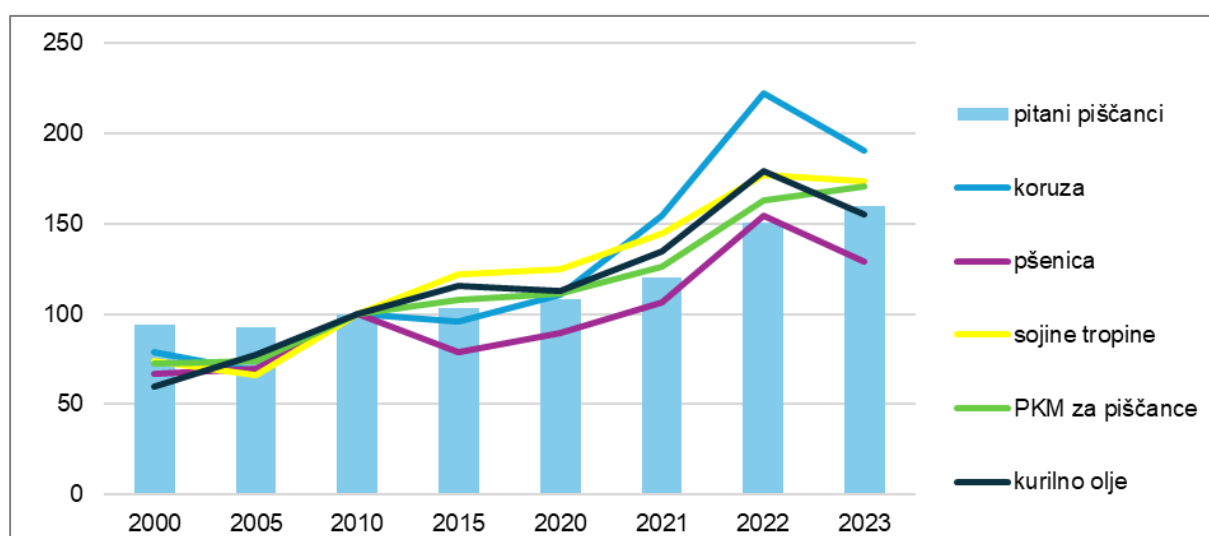
Za omenjeno obdobje je tudi značilno, da se, tako v Sloveniji kot tudi v drugih državah članicah EU, razpoložljiva količina perutninskega mesa na prebivalca povečuje.

6 CENE

Zaradi vpetosti na mednarodni trg, obsega zunanje trgovine in odvisnosti od nabave ter gibanja cen surovin na tujih trgih se odkupne cene perutnine pri nas gibajo podobno kot v EU. Občutljivost na spremembe cen surovin se najbolj odraža pri krmi, saj ta v skupnih stroških prireje obsega okoli 60 %.

Cene surovin za krmo so po letu 2020 naraščale, med leti pa so bila občasno precejšnja nihanja. Globalno so cene koruze in sojinih tropin, nekoliko manj pa tudi pšenice, pod precejšnjim vplivom gibanja cen energentov. Dodatno na cene koruze in pšenice vplivajo pridelovalne in tržne razmere na regionalnih in lokalnih trgih, tako da cene v regiji ne sledijo vedno enako intenzivno svetovnim.

Slika 11: Gibanje cen pitovnih piščancev, krme za piščance in kurilnega olja; Slovenija, 2000–2023 (leto 2010=100)

Vir: SURS, preračuni KIS

Sektor prireje perutninskega mesa sodi med sektorje, ki najbolj obvladujejo tveganja. Med dejavnike obvladovanja tveganja sodi tudi zelo organiziran nakup surovin, ki pretežno temelji na terminskih pogodbah. To se na koncu odraža tudi v manj skokovitem gibanju cen in v zmernejši rasti ter zamiku cen piščancev. Zmernejša rast slednje je posledica tudi omejenosti prenašanja porasta stroškov po vertikalni verigi do končnega potrošnika.

Preglednica 5: Cene perutnine za meso (EUR/t)

	Ø 2000–04	Ø 2005–09	Ø 2010–14	Ø 2015–19	2020	2021	2022	2023
Perutnina za zakol - živa (SURS)								
Pitani piščanci	822,7	931,9	1.099,3	1.030,6	908,3	954,3	1.150,1	1.227,0
Pitani purani	1.082,7	1.183,8	1.400,5	1.341,3	1.310,0	1.308,4	1.310,0	1.784,5
Perutnina za nadaljnjo rejo (SURS)								
Enodnevni piščanci za pitanje	432,9	477,9	499,7	415,3	z	z	z	z
Piščanci (65 %) - cene v klavnicah (TIS)								
Slovenija	1.914,0*	1.835,9	2.007,3	2.014,7	2.079,3	2.311,4	2.892,4	3.071,3
EU	1.450,7	1.652,6	1.870,1	1.859,2	1.839,0	1.998,5	2.551,3	2.713,8

* Povprečje Ø 2003–2004.

Vir: SURS, EK

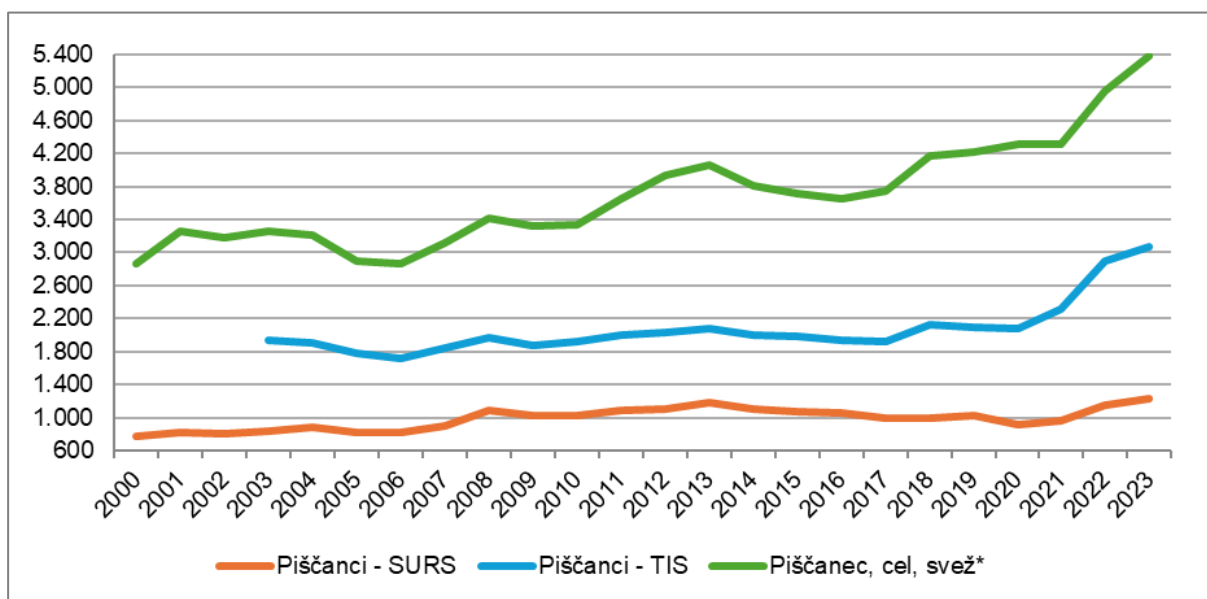
Poleg cen surovin za krmo na stroške prireje pomembno vpliva tudi gibanje cen dan starih piščancev. Ti v skupnih stroški predstavljajo med 15 in 20 %. V obdobju 2000–2016 so se

cene dan starih piščancev za pitanje gibale med 420 in 530 EUR/t, z letom 2017 pa so bile do leta 2022 nižje od 400 EUR/t (v povprečju 380 EUR/t). Zaradi znane druginje v letih 2022 in 2023 so cene dan starih piščancev ponovno pomembno porasle na povprečnih 450 EUR/t.

Po podatkih ARSKTRP (TIS) so bile cene piščancev pred vstopom Slovenije k EU leta 2004 precej nad ravni povprečja EU. Po vstopu se je začela razlika med povprečno odkupno ceno piščancev v Sloveniji in povprečjem EU zmanjševati. Po letu 2006 je bila v povprečju višja za 7 %, vse do leta 2018, ko je cena v Sloveniji višja za okoli 13 %.

Gibanje cene zaklanih piščancev iz podatkov reprezentativnih klavnic (TIS) za t. i. 65 % piščance v obdobju let 2000–2023 vsa leta bolj ali manj sovпада z gibanjem odkupnih cen po SURS. To velja za gibanje cen do leta 2019, po tem letu pa je gibanje odkupnih cen piščancev, pa tudi puranov, ki jih za zadnja leta prikazujejo statistični podatki, nenavadno. Še posebno, ker gibanje cen ni bilo skladno z gibanjem stroškov prireje.

Slika 12: Gibanje cen odkupnih in drobnoprodajnih cen piščancev (EUR/t); 2000–2023

* Za obdobje 2018–2023 simulacija drobnoprodajne cene z indeksi cen življenjskih potrebščin; perutninsko meso.
Vir: SURS, preračuni KIS

Po navajanju SURS so se odkupne cene perutnine za zakol v letih 2017–2019 le malo spreminjale. V letu 2020 je zabeležen občuten padec (–12 % glede na leto 2019) odkupnih cen za pitovne piščance, ki ga TIS skorajda ni zaznal, čeprav je glavšina zajema poročanja s strani odkupovalcev pri obeh podatkovnih zbirkah enaka. Obe podatkovni zbirki za leti 2021 in 2022 kažeta na zviševanje cen, pri čemer so cene po podatkovni zbirki TIS naraščale precej intenzivneje kot po SURS, v letu 2023 pa je intenzivnost porasta cen med bazama ponovno podobna.

Skladno z gibanjem cen TIS so se pričakovano gibale tudi drobnoprodajne cene celih svežih piščancev, katere je do leta 2018 zbiral in v podatkovni bazi Si-STAT objavljial Statistični urad Slovenije. Po letu 2018 ti podatki niso več na voljo. Tudi s simulacijo drobnoprodajne cene celih piščancev z indeksi cen življenjskih potrebščin SURS za perutninsko meso za obdobje 2018–2023 kaže na primerljivo intenzivnost gibanja odkupnih in drobnoprodajnih cen piščancev.

Drobnoprodajne cene so bile v obdobju 2003–2023 v povprečju 1,8-kratnik povprečne odkupne cene po TIS. Občasno so posamezni letni razponi bolj odstopali od povprečja in sicer

od 1,62- do 2,07-kratnik odkupne cene, kar kaže na prilagajanje marž mesnopredelovalne industrije in trgovcev gibanju stroškov in pričakovanim rezultatom.

7 VIRI IN LITERATURA

Statistični podatki

Eurostat, Main tables. Različne objave s področja kmetijstva.

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>

Evropska komisija. Agri-food Data Portal.

<https://agridata.ec.europa.eu/extensions/DataPortal/home.html>

Statistični urad Republike Slovenije (SURS). Različne objave s področja kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo ter drugih področij (ekonomski odnosi s tujino, BDP in nacionalni računi, cene in inflacija).

<https://pxweb.stat.si/SiStat/sl>

Drugi viri

Interna gradiva.

MKGP. Podatki o investicijah v perutninarstvu.

Uprava Republike Slovenije za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR).
Evidenca imetnikov rejnih živali - EIRŽ.

